

Hovedresultater for TALIS

Dette notat indeholder en oversigt over de resultater fra TALIS 2008, som vurderes at være væsentlige set ud fra et dansk perspektiv. De internationale resultater udkommer i en international rapport, der offentliggøres elektronisk d. 16. juni 2009 på OECD's hjemmeside. Dette notat og link til den internationale rapport kan findes på Skolestyrelsens hjemmeside: www.skolestyrelsen.dk, fra den 16. juni 2009.

Notatet består af følgende afsnit:

- Formål
- Metoden bag TALIS undersøgelsen
- Lærerne og deres skoler
- Lærernes professionelle og faglige udvikling
- Undervisningspraksis, lærerholdninger og lærer-elevforhold
- Evaluering af skoler og lærere
- Lærernes jobtilfredshed
- Skoleledelse

I notatet er der fokuseret på de danske resultater, som sammenholdes med resultaterne fra Norge og Island samt gennemsnittet for samtlige lande, der har deltaget i TALIS. De komplette resultater kan findes i den internationale rapport. Der offentliggøres en dansk rapport i efteråret 2009.

Formål

OECD har gennem godt 20 år arbejdet med at få udviklet indikatorer inden for uddannelsesområdet. Der gennemføres for eksempel hvert tredje år de store PISA-undersøgelser af unges kompetencer. Der har imidlertid også været ønsket om at få en undersøgelsesrække, som belyser læringsmiljøet og arbejdsforholdene for lærere, og til det formål har OECD udviklet TALIS-undersøgelsen, hvis forkortelse står for Teaching and Learning International Survey.

TALIS planlægges gentaget

Det er planen, at TALIS gentages med regelmæssige mellemrum, hvor man efter tur undersøger forskellige uddannelsesniveauer. Den første runde drejer sig om lærerne i grundskolens ældste klasser, i Danmark 7.-10. klasse.

Undersøgelsens temaer

TALIS indsamler oplysninger af skolepolitisk interesse, først og fremmest om lærernes professionelle udvikling, lærernes holdning til undervisning og deres pædagogiske praksis, evaluering og feedback til lærerne, samt skoleledelsens rolle og funktioner.

Styrelsen for Evaluering og
Kvalitetsudvikling af
Grundskolen

Snaregade 10A
1205 København K.
Tlf. 3392 6200
Fax 3392 6182
E-mail
skolestyrelsen@skolestyrelsen
.dk

12. juni 2009

Sags nr.:
025.233.011

Metode

23 lande er med i den internationale opgørelse af TALIS

Der indgår 24 lande i TALIS, heraf 17 OECD-lande og 7 partnerlande. I den offentliggjorte undersøgelse indgår der kun 23 lande, da Holland ikke kunne indsamle tilstrækkelig mange besvarelser og derfor ikke indgår i den internationale sammenligning. Fra Norden deltager udover Danmark også Norge og Island.

Landene i TALIS			
OECD lande			Partner lande
Australien	Korea	Slovakiet	Brasilien
Belgien (FL)	Mexico	Spanien	Bulgarien
Danmark	Nederlandene	Tyrkiet	Estland
Irland	Norge	Ungarn	Litauen
Island	Polen	Østrig	Malta
Italien	Portugal		Malaysia
			Slovenien

Spørgeskemaer besvaret af ca. 200 skoler i hvert land

TALIS blev i Danmark gennemført i marts og april 2008. Undersøgelsen er gennemført ved, at ca. 200 repræsentativt udvalgte skoler har deltaget i undersøgelsen i hvert land. På hver skole har skolelederen og 20 tilfældigt valgte lærere, der underviser i 7.-10. kl., udfyldt et spørgeskema. Der indgår derfor to spørgeskemaer i undersøgelsen: ét til skoleledere og ét til lærere.

Der er i Danmark indgået besvarelser fra 157 skoler, 115 skoleledere og 1.722 lærere. 31 af skolerne er frie skoler. For at opnå et tilstrækkeligt dækkende billede af landene i TALIS, skal der ideelt set indgå 200 skoler fra hvert land og indhentes oplysninger fra 20 lærere på hver skole. Danmark opnåede en svarprocent på 73 blandt lærerne.

Antallet af skoler og lærere fra Danmark er mindre end det ønskede antal, og baggrunden herfor er, at ganske mange skoler og lærere ikke ønskede at deltage. Den manglende deltagelse er blevet analyseret af OECD, og det har vist sig, at den ikke har en negativ indflydelse på repræsentativiteten af de danske data.

Metodiske forbehold ved tolkning af TALIS

Fire forhold gør sig gældende, når resultaterne af TALIS læses og fortolkes:

1. Undersøgelsens resultater viser lærernes og skoleledernes egne vurderinger og holdninger til undersøgelsens temaer.

2. Resultaterne viser sammenhænge mellem lærere og deres holdninger, men resultaterne giver ingen forklaringer på årsager og sammenhænge.
3. Den internationale sammenligning må foretages med det forbehold, at kulturelle forskelle har indflydelse på lærernes og skolelederens besvarelser.

Lærernes og skolernes profil

Fløst lærere er kvinder

I alle landene i TALIS er flertallet (69 %) af lærerne kvinder, idet der dog er en variation fra 52 % i Tyrkiet og op til 85 % i Letland. Danmark ligger med hensyn til andelen af kvindelige lærere på 58 %.

Fløst skoleledere er mænd

For skolelederne er billedet til gengæld modsat. I TALIS er 45 % af skolelederne kvinder. I Danmark er andelen af kvindelige skoleledere på 35 %, mens tallet er 41 % i Norge og 49 % i Island.

Oversigtstabel 1: Køn og alder

	Danmark	Norge	Island	TALIS-gennemsnit
	Andel kvindelige			
Lærere	58 %	60 %	69 %	69 %
Skoleledere:	38 %	41 %	49 %	45 %
	Aldersfordeling lærere			
Under 29 år	8 %	9 %	14 %	15 %
30 - 39 år	30 %	31 %	26 %	28 %
40 - 49 år	23 %	20 %	31 %	30 %
50 - 59 år	31 %	28 %	23 %	24 %
Over 60 år	8 %	12 %	7 %	4 %

Stor andel af lærerne er over 50 år

Aldersfordelingen varierer landene imellem, og Danmark har med 39 % over 50 år en betydelig andel, som nærmer sig pensionsalderen. Skolelederne har en endnu højere andel over 50 år, nemlig 79 %, mens 3 % er under 40 år, og 19 % er 40-49 år.

Danske lærere er fastansat

Danmark er det land i TALIS, der har den næsthøjeste andel af lærere, der er fastansat (97 %), kun overgået af Malaysia (98 %). Til sammenligning er 90 % af lærerne i Norge og 75 % i Island fastansat, mens TALIS-gennemsnittet er 85 %.

Danske skoler og klasser er mindre end TALIS-gennemsnittet

Skolerne har i gennemsnit et elevtal på knap 490, mens en række lande, herunder Danmark har noget mindre skoler, jf. nedenstående tabel. Klassekvotienterne varierer også en del, men er lig de nordiske landes i TALIS. Skolerne har ud over lærere også ansat administrativt og pædagogisk personale, i Danmark fx pædagoger i fritidsordningerne. Raten af pædagogisk personale i forhold til antal lærere varierer fra land til land. I Danmark er der ansat en pædagogisk medarbejder for hver 9 lærere, mens der er flere pædagogiske medarbejdere pr. lærer i Island og Norge.

Dette er i modsætning til Belgien, Tyrkiet og Østrig, hvor der er en pædagog ansat pr. 20-24 lærere.

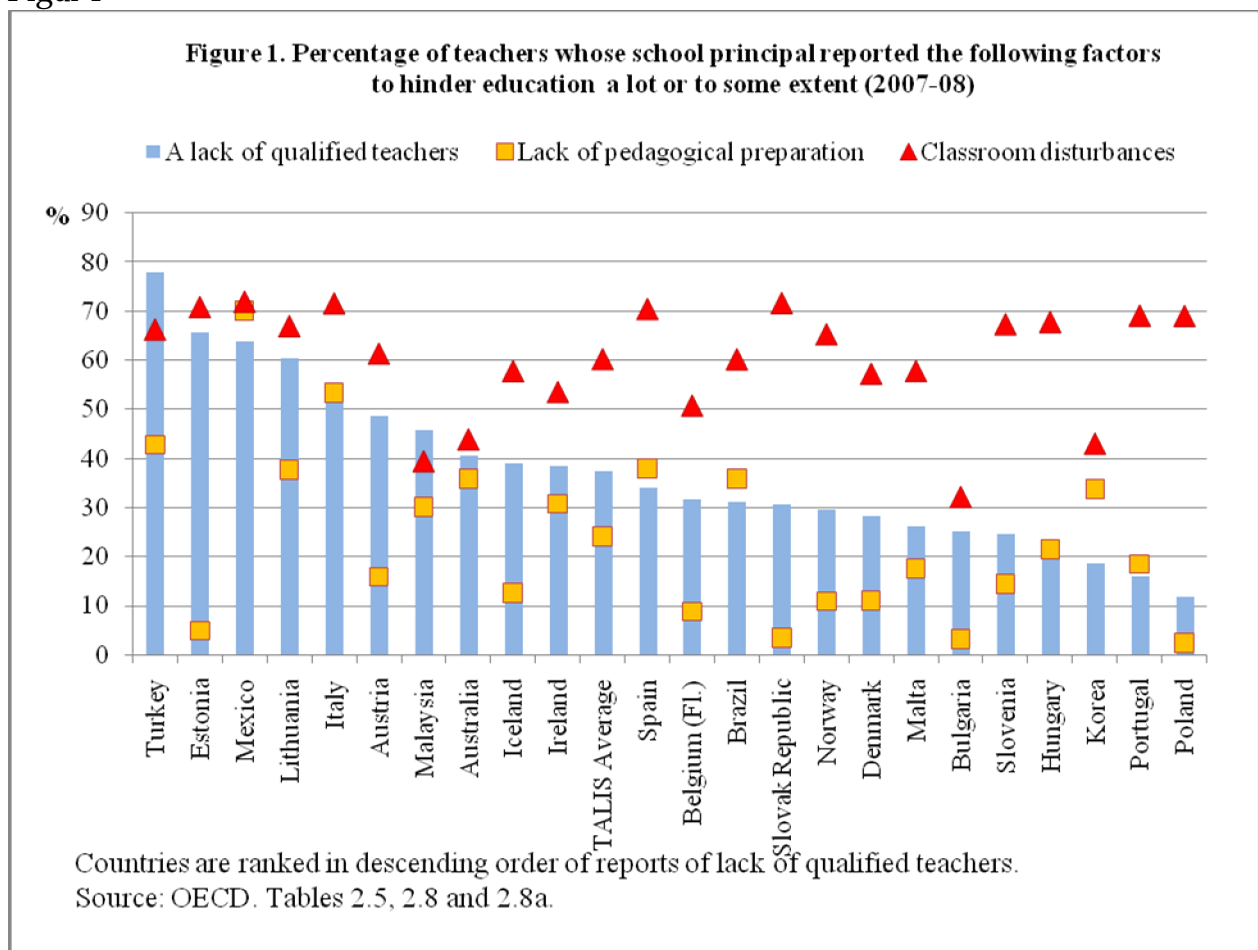
Oversigtstabel 2: Gennemsnitlige elevtal, klassekvotienter, personaleintensitet

	Danmark	Norge	Island	TALIS-gennemsnit
Antal elever pr. skole	340	243	267	489
Klassekvotienten	20	21	19	24
Antal lærere pr. pædagogisk medarbejder	9	7	6	13

Mangel på kvalificerede lærere

I mange lande er skolelederen af den opfattelse, at mangel på personale hæmmer undervisningens kvalitet en del. I Danmark underviser 28 % af lærerne på skoler, hvor skolelederen mener, at der er nogen eller meget mangel på kvalificerede lærere. I Norge og Island gælder det for henholdsvis 30 % og 39 %, mens TALIS-gennemsnittet er 38 %.

Figur 1

Undervisningen påvirkes negativt af lærernes manglende forberedelse

Skolelederne har vurderet, om en række forhold har negativ betydning for undervisningen. Figur 1 viser, hvor mange % af lærerne der undervi-

ser på skoler, hvor skolelederen har vurderet, at undervisningen påvirkes negativt af mangel på kvalificerede lærere, at lærerne møder uforberedt, og at eleverne forstyrrer undervisningen. I Danmark underviser 11 % af lærerne på skoler, hvor skolelederen mener, at undervisningen i nogen eller høj grad er påvirket af manglende pædagogiske forberedelse. Dette er forholdsvist lavt i forhold til de andre lande. Det fremgår endvidere af den internationale rapport, at 14 % af de danske lærere arbejder på skoler, hvor skolelederen mener, at lærerne ankommer for sent på skolen og dermed forringer undervisningen.

Urolige elever påvirker undervisningens kvalitet

Skolelederne har også vurderet, hvordan elevernes opførsel påvirker undervisningen. I Danmark arbejder 57 % af lærerne på skoler, hvor skolelederen vurderer, at eleverne forstyrrer undervisningen negativt. Det fremgår af ovenstående figur, at de danske elever ikke forstyrrer mere end eleverne i de andre lande, og den internationale rapport viser, at det er lidt under TALIS-gennemsnittet på 60 %.

Lærernes professionelle udvikling

En fjerdedel af de danske lærer har ikke været på kompetenceudvikling af en dags varighed

Lærere har, som andre fagpersoner, brug for jævnligt at få opdateret deres kvalifikationer, og det sker under en række forskellige former fra kompetencegivende videreuddannelser over kurser til coaching fra andre lærere. Det er i gennemsnit 89 % af lærerne i TALIS, som har deltaget i en eller anden form for faglig kompetenceudvikling af mindst en dags varighed de seneste 18 måneder. Dette gælder for 76 % af de danske lærere, og 24 % har således ikke deltaget i kompetenceudvikling af mindst en dags varighed de seneste 18 måneder.

De 76 % af de danske lærere, der har deltaget i kompetenceudvikling, har i gennemsnit været på kompetenceudvikling i 13 dage. Dette tal er for TALIS-gennemsnittet 17 dage.

Der er stor variation landene imellem i forhold til, hvor stor andel af lærerne der har været på kompetenceudvikling og i hvor mange dage. I yderpunkterne ligger Spanien, hvor 100 % af lærerne har deltaget i kompetenceudvikling i 26 dage og Mexico, hvor 92 % af lærerne har været på kompetenceudvikling i 37 dage. Sammen med Danmark ligger Tyrkiet, hvor 75 % af lærerne har været på kompetenceudvikling i 15 dage. I Irland har 90 % af lærerne deltaget i kompetenceudviklingsaktiviteter, og de har været afsted i 6 dage, hvilket er det laveste antal dage i undersøgelsen.

I de nordiske lande er der i Island 77 % af lærerne, der har deltaget i kompetenceudvikling, og de har i gennemsnit deltaget i 13 dage. I Norge har 87 % af lærerne været på kompetenceudvikling, og her har de været afsted i gennemsnit 11 dage.

I gennemsnit har alle danske lærere brugt 10 dage på faglig kompetenceudvikling, mens TALIS-gennemsnittet er 15 dage.

Frivilligt for danske lærere at deltage i kompetenceudvikling

I nogle lande er deltagelse i professionel udvikling obligatorisk, i andre lande sker det på mere frivillig basis. I Danmark er 35 % af den faglige kompetenceudvikling, som lærerne har deltaget i, obligatorisk. Til sammenligning er 50 % og 56 % af kompetenceudviklingen i Island og Norge obligatorisk, og TALIS-gennemsnittet er 51 %. I Spanien, hvor alle lærere har deltaget i kompetenceudvikling, har 69 % af aktiviteterne været obligatoriske.

Hyppig dialog med kolleger

Den hyppigste form for professionel udvikling i Danmark og TALIS er uformel dialog med kolleger og dernæst deltagelse i kurser/workshops og læsning af faglitteratur, mens den sjældneste er observation på andre skoler. Efteruddannelse vurderes generelt af lærerne at have en høj værdi for deres arbejde.

Oversigtstabel 3: Andel lærere, der inden for de seneste 18 måneder har deltaget i nogle af nedenstående faglige udviklingsaktiviteter

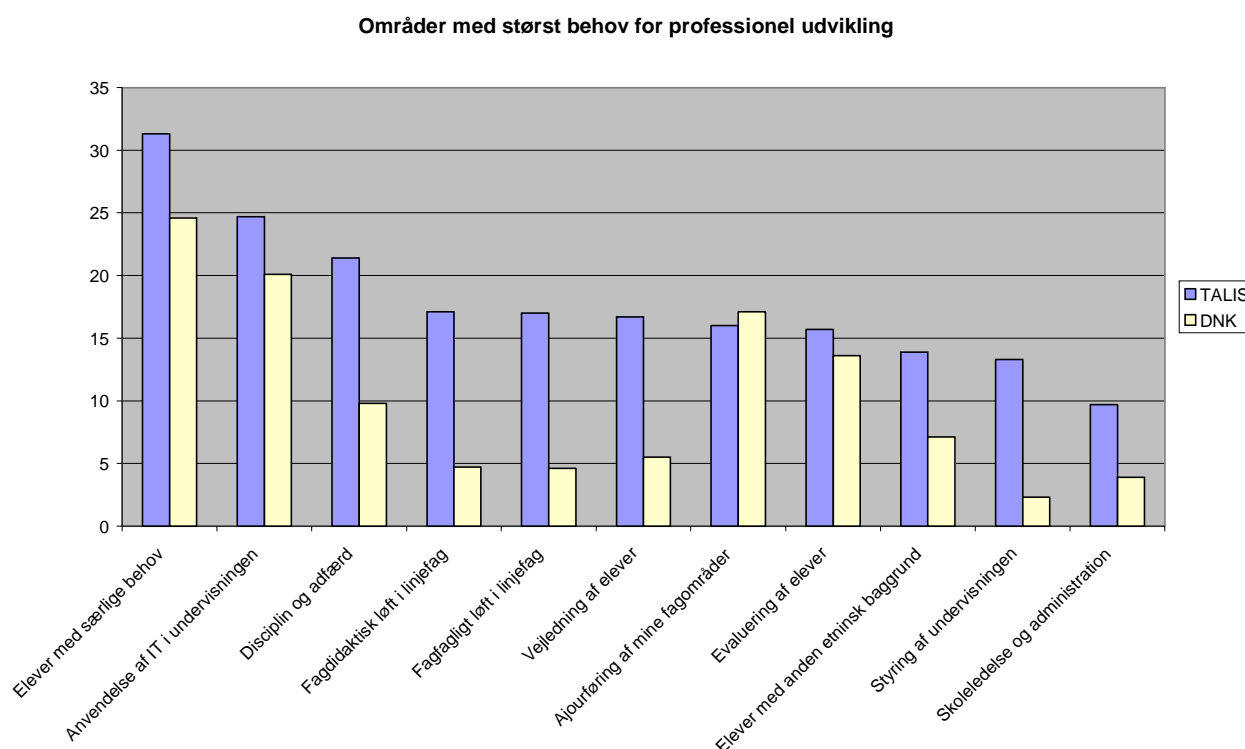
	Danmark	Norge	Island	TALIS-gennemsnit
Kurser/workshops	81 %	73 %	72 %	81 %
Konferencer/seminarer	42 %	40 %	52 %	49 %
Videreuddannelse	15 %	18 %	19 %	25 %
Observationsbesøg på andre skoler	10 %	19 %	60 %	28 %
Lærernetværk med henblik på faglig udvikling	44 %	35 %	83 %	40 %
Fordybelse i et fagligt relevant emne	52 %	12 %	18 %	35 %
Mentorordning, coaching eller observation arrangeret af skolen	18 %	22 %	33 %	35 %
Læsning af videnskabelige/ undervisningsfaglige publikationer	77 %	64 %	83 %	78 %
Uformel drøftelse med dine kolleger om, hvordan undervisningen kan forbedres	90 %	94 %	95 %	93 %

Danske lærere udtrykker behov for kompetenceudvikling med henblik på at undervise elever med særlige behov

Lærerne er blevet bedt om at vurdere, hvor de har behov for faglig kompetenceudvikling. Blandt de danske lærere er der flest (25 %), der udtrykker et stort behov for professionel udvikling omkring undervisning af elever med særlige behov. Dette behov deles af deres internationale kolleger. Et andet område, hvor de danske lærere ønsker mere kompetenceudvikling, er it-anvendelse i undervisningen (20 %). Til gengæld er der under 10 % af lærerne, der udtrykker et stort behov for at kompetenceudvikle indenfor styring af undervisningen, viden om og forståelse af deres linjefag, skoleledelse og administration, vejledning af elever, under-

visning af elever med forskellig kulturel baggrund samt elevernes disciplinære og adfærdsmæssige problemer.

Figur 2: Lærernes vurdering af, hvor de har behov for kompetenceudvikling

Lærerne vil gerne have mere kompetenceudvikling

I TALIS har i gennemsnit 55 % af lærerne ønsket at deltage i mere faglig kompetenceudvikling inden for de seneste 18 måneder, end de rent faktisk gjorde. I Danmark gælder det for 48 % af lærerne, mens det på Island gælder for 38 % og 70 % af lærerne i Norge.

Manglende opbakning til kompetenceudvikling i Danmark

Der viser sig at være flere grunde til, at lærere ikke får den professionelle udvikling, de kunne ønske sig. Internationalt set er den hyppigste grund, at det ikke passer ind i lærernes skema. Danmark skiller sig ud ved at være det land, hvor flest lærere (38 %) angiver, at arbejdsgiveren ikke støtter, at man får efteruddannelse – TALIS-gennemsnittet er 15 %. Både i Danmark og i TALIS er der desuden 42 % af lærerne, der angiver, at der ikke var et passende udbud af efteruddannelses tilbud.

Undervisningspraksis, lærerholdninger og lærer-elevforhold

Konstruktivistisk holdning til elevernes læring i Danmark

Der er overordnet set to forskellige holdninger til, hvordan man får elever til at opnå ny viden. Den behavioristiske, hvor læreren gennem sit virke overfører viden til eleverne, og den konstruktivistiske, hvor læreren ved at skabe situationer får viden til at opstå hos eleverne. Der er kun et enkelt land, Italien, hvor den behavioristiske synsvinkel har en vis dominans, mens de fleste lande, bl.a. de nordiske inkl. Danmark hælder til den konstruktivistiske opfattelse.

Danske lærere samarbejder meget

I undervisningen indgår i forskelligt omfang strukturerede, problemorienterede og elevcentrerede aktivitetsformer, og de varierer over de forskellige fag. Den største variation findes dog blandt individuelle lærere. Lærere udveksler i betydelig grad ideer og tanker om deres undervisning og om eleverne samt koordinerer deres arbejde med hinanden. På dette felt er der en tydelig variation landene imellem, og Danmark ligger som det sjette land i rækken af lande med mest samarbejde.

Lærerne bruger undervisningstid til at opretholde ro i klassen

Lærerne i TALIS har svaret på, hvordan de anvender deres tid i en bestemt klasse. I gennemsnit anvendes 80 % af lærernes tid til undervisning, mens den resterende del anvendes til administrative formål og til at holde ro og orden. De danske lærere anvender 81 % af tiden i en bestemt klasse på at undervise, 7 % på administrative opgaver og 12 % på at opretholde ro og orden i klasselokalet.

Lærer-elev forholdet er godt

Lærer-elevforholdet varierer en del landene imellem, og det vurderes for de nordiske lande relativt godt. Variationen fra lærer til lærer inden for de enkelte skoler er ganske betydelig. På tværs af skoler er der en positiv sammenhæng mellem et godt lærer-elevforhold og elevernes sociale baggrund samt faglige niveau.

Evaluering af skoler og lærere

Flertal af danske lærere arbejder på skoler, der har selvevalueret

68 % af lærerne i Danmark arbejder på skoler, der har udarbejdet en selvevalueringsrapport mindst en gang. Selvevaluering er relativt set den hyppigste evalueringsmetode, skoler benytter. Dernæst kommer ekstern evaluering, hvor personer udefra vurderer skolen, men det er dog en fremgangsmåde, der er mindre almindelig i Danmark end i de fleste andre lande. Offentliggørelse af resultater af evalueringer synes i høj grad at være et dansk særkende.

Oversigtstabel 4: Andel lærere, der underviser på skole, hvor følgende er foregået

	Danmark	Norge	Island	TALIS-gennemsnit
Skolen har udarbejdet en selvevalueringsrapport en gang, 2-4 gange, en gang om året, mere end en gang om året	68 %	74 %	89 %	80 %
Skolen har aldrig udarbejdet en selvevalueringsrapport	32 %	26 %	11 %	20 %
Der er foretaget en ekstern evaluering en gang, 2-4 gange, en gang om året, mere end en gang om året	47 %	64 %	82 %	70 %
Der er aldrig foretaget	53 %	36 %	18 %	30 %

	Danmark	Norge	Island	TALIS-gennemsnit
en ekstern evaluering				
Resultaterne af evalueringen blev offentliggjort	85 %	58 %	79 %	55 %

Flertal af danske lærere evalueres af deres leder mindst en gang om året. De fleste lærere får jævnligt feedback fra skolelederne. I gennemsnit er der 22 % af lærerne i TALIS, der aldrig har fået evaluering eller feedback fra deres skoleleder. Dette tal er for danske lærere kun 14 %, og 68 % modtager evaluering eller feedback mindst en gang om året. Det er mindre hyppigt, at lærerne i Danmark får tilbagemeldinger fra kolleger eller andre medlemmer af skolens ledelse end skolelederen, og det endnu mere sjældent, at lærere vurderes af eksterne evaluører.

Oversigtstabel 5: Lærernes besvarelse af, om de har modtaget evaluering/feedback fra skoleleder, andre medlemmer af ledelsen eller eksterne personer

	Aldrig	Mindre end en gang hvert andet år	En gang hvert andet år	En gang om året	To gange om året	3 eller flere gange om året	Hver måned eller mere end en gang om måneden
	Evaluering og/eller feedback fra skolelederen						
Danmark	14 %	9 %	9 %	37,5 %	8,5 %	16 %	6 %
Norge	26 %	13 %	5 %	28 %	9 %	11 %	7 %
Island	23 %	6 %	4 %	22 %	15 %	16 %	14 %
TALIS-gennemsnit	22 %	9 %	4,5 %	23 %	12 %	17 %	12 %
	Evaluering og/eller feedback fra andre lærere eller medlemmer af skolens ledelse						
Danmark	21 %	7 %	2 %	10 %	9 %	27 %	24 %
Norge	28 %	11 %	2 %	10 %	6 %	17 %	25 %
Island	29 %	7 %	3 %	7 %	7 %	18 %	29 %
TALIS-gennemsnit	29 %	7 %	3 %	13 %	10 %	19 %	20 %
	Evaluering og/eller feedback fra ekstern person eller myndighed						
Danmark	70 %	9 %	2 %	6 %	5 %	5 %	4 %
Norge	78 %	12 %	1 %	4 %	2 %	2 %	1 %
Island	70 %	8 %	2 %	6 %	3 %	6 %	6 %
TALIS-gennemsnit	51 %	19 %	5 %	13 %	5 %	4 %	2 %

Resultater af test og afgangsprøver har ringe betydning for evalueringer

Lærerne er blevet bedt om at vurdere, hvilken betydning en række forhold blev tillagt i de gennemførte evalueringer og feedback fra skolelederen. Ifølge lærerne har elevernes testresultater og resultaterne af elevernes afgangsprøver ingen eller mindre betydning (hhv. 56 % og 60 %). Til gengæld er det lærernes opfattelse, at deres samarbejde med lederen og kollegerne, ledelse af klasserne samt elevernes feedback på lærernes un-

dervisning har nogen eller stor betydning i den gennemførte evaluering. Skolelederens vurdering af, hvilke forhold der har betydning i evalueringen, er ikke helt sammenstemmende med lærernes opfattelse. Halvdelen af lederne (hhv. 49 % og 45 %) mener således, at elevernes testresultater og afgangsprøver har betydning for evalueringen.

Oversigtstabel 6: Danske læreres og skolelederes opfattelse af, hvilken betydning en række forhold havde for den gennemførte evaluering

	Lærernes vurdering			Skoleledernes vurdering		
	Ved ikke om det indgik	Ingen/mindre betydning	Nogen/stor betydning	Ved ikke om det indgik	Ingen/mindre betydning	Nogen/stor betydning
Elevernes testresultater	21 %	56 %	23 %	6 %	45 %	49 %
Resultater af elevernes afgangsprøver	20 %	60 %	20 %	3 %	52 %	45 %
Andre resultater af elevernes læring	15 %	47 %	38 %	2 %	27 %	71 %
Elevernes feedback på min undervisning	13 %	34 %	53 %	1 %	25 %	74 %
Hvor godt jeg samarbejder med skoleleder og kolleger	10 %	27 %	63 %	2 %	25 %	72 %
Direkte evaluering af min klasseundervisning	19 %	48 %	33 %	4 %	55 %	41 %
Lærernes ledelse af klasserne	11 %	34 %	55 %	2 %	15 %	83 %
Undervisning af elever med særlige behov	17 %	50 %	33 %	3 %	20 %	77 %
Elevdisciplin og adfærd	11 %	39 %	50 %	1 %	11 %	88 %

Evaluering har ingen betydning for danske læreres løn og karriere

Evalueringer af lærere kan ifølge skolelederne bl.a. anvendes til at give anerkendelse ved at ændre lærerens ansvarsområde med henblik på at gøre jobbet mere attraktivt eller i form af muligheder for deltagelse i aktiviteter til faglig udvikling, men også til at udarbejde en udviklings- eller uddannelsesplan til forbedring af undervisningen. Evalueringen spiller til gengæld en meget lille rolle i forbindelse med løn- og karriereforsøg.

Danske lærere modtager ikke anerkendelse på baggrund af evalueringerne

Blandt lærerne er det en udbredt opfattelse, at evalueringen ikke medførte en ændring i lønnen. 95 % af de danske lærere har således svaret, at evalueringen ikke medførte en ændring af lønnen. Lærerne har heller ikke givet udtryk for, at andre former for anerkendelse er udbredt, idet hhv. 74 % og 75 % har svaret, at evalueringen ikke medførte ændringer eller kun mindre ændringer i muligheden for faglig udvikling eller officiel anerkendelse fra ledelsens eller kollegers side.

Kvalitet af lærernes indsats evalueres ikke

I øvrigt gælder det, at 30 % af de danske lærere mener, at evalueringen ikke indeholdt en vurdering af kvaliteten af deres indsats, og 64 % mener, at evalueringen ikke indeholdt forslag til forbedring af visse aspekter i deres indsats.

Stor tolerance i Danmark overfor lærere, der ikke præsterer tilfredsstillende. Det er også lærernes opfattelse at der i lærerjobbet generelt er en stor tolerance over for lærere, som til stadighed udviser dårlige resultater. 65 % af de danske lærere er således meget uenige eller uenige i, at en lærer på skolen afskediges i tilfælde af vedvarende utilfredsstillende indsats. Lærerne er også meget uenige eller uenige i (62 %), at skolelederen har effektive metoder til evaluering af, om en lærer yder en god eller dårlig indsats.

Lærernes jobtilfredshed

Lærerne er alt i alt meget tilfreds med deres job

I Danmark er 89 % af lærerne enige eller meget enige i udsagnet, ”Jeg er alt i alt meget tilfreds med mit job”.

TALIS-gennemsnittet for tilfredshed er 90 %. De mindst tilfredse lærere findes i Australien, Ungarn og Tyrkiet (hhv. 82, 83 og 83 % er enige eller meget enige i udsagnet). De mest tilfredse lærere findes i Italien, Slovenien og Belgien, hvor 95 % af lærerne i alle tre lande er enige eller meget enige i udsagnet. I Norge er 91 % enige, og i Island 90 % enige i udsagnet. Langt den største variation findes mellem lærerne på de enkelte skoler. Det disciplinære klima i klasserne spiller i denne forbindelse en betydelig rolle.

Skoleledelse

Der kan identificeres fem typer af ledelsesadfærd i TALIS-landenes skoler:

- Ledelse efter mål: Inden for denne type øver lederen indflydelse ved at sætte sætte mål for skolen og for lærernes undervisning. Der sættes mål for elevernes resultater i tests og prøver, og der er fokus på, om lærernes professionelle udvikling svarer til skolens mål.
- Ledelse med fokus på pædagogisk praksis: Her arbejder lederne med lærere for at forbedre deres svage sider og diskuterer undervisningsmæssige udfordringer med lærerne, herunder i særlig grad disciplinære spørgsmål. Lederne bruger meget tid på at forbedre lærernes undervisning.
- Supervision af undervisningen: Her har lederne ofte direkte observationer af lærernes pædagogiske praksis og kommer med forslag til, hvordan lærerne kan forbedre deres undervisning. Der er ligeledes stor opmærksomhed på elevernes faglige arbejde og indsats.
- Ledelse med fokus på dokumentation: Her ser lederne deres rolle i at vise internt og eksternt, at man lever op til centralt og lokalt stillede krav, og at lærerne i øvrigt forbedrer deres undervisningsmæssige kvalifikationer. Der er også fokus på, at man skal overbevise forældrene om behovet for nye ideer og procedurer på skolen
- Bureaukratisk ledelse: Bureaukratiske ledere lægger stor vægt på, at alle i skolen følger de officielle regler. De sikrer, at de admini-

strative procedurer fungerer, og de er optagede af skemalægning og rapportering til myndighederne.

Danske skoleledere udøver ledelse med fokus på pædagogisk praksis. TALIS-resultaterne er beregnet som indeks, hvoraf det fremgår, om skolelederne i det enkelte land udøver de fem former for ledelsesadfærd over eller under TALIS-gennemsnittet. De danske skoleledere er over gennemsnittet og kun overgået af Brasilien, når det gælder ledelse med fokus på pædagogisk praksis. Til gengæld er de danske skoleledere under gennemsnittet, når det gælder den øvrige ledelsesadfærd. De danske skoleledere er dem, der udøver mindst ledelse med fokus på dokumentation og bureaukratisk ledelse, og de ligger meget lavt, når det gælder ledelse efter mål (næstsidst) og ledelse med supervision af undervisningen (tredje sidst).

To ledelsesstile

De fem typer af ledelsesadfærd kan inddeles i to overordnede kategorier af ledelsesstil, der karakteriserer den tilgang, skolelederne har til ledelse: pædagogisk og administrativ ledelse. Den pædagogiske ledelsesstil (herefter pædagogisk ledelse) er sammensat af de tre første typer af ledelsesadfærd, ledelse efter mål, ledelse med fokus på pædagogisk praksis og supervision af undervisningen. Ved pædagogisk ledelse er der fokus på målsætning, forbedring af skolens undervisning, og observation af lærerne i klasserne. Den administrative ledelsesstil er sammensat af ledelse med fokus på dokumentation og bureaukratisk ledelse og fokuserer på dokumentation og overholdelse af regler.

Variation i ledelsesstil

Selv om der er nationale variationer i typer af dominerende ledelsesprincipper, er der imidlertid også betydelige variationer mellem skolerne inden for alle lande. Der er således ikke nogen lande, hvor pædagogisk ledelse ikke forekommer. Det gælder også, at selv om lederne er meget optaget af pædagogisk ledelse, udøver de også administrativ ledelse. Ser man på de individuelle ledere forekommer tilfælde, hvor ledere ligger højt på den ene dimension og lavt på den anden, ligesom der ses ledere, der ligger højt på begge og lavt på begge.

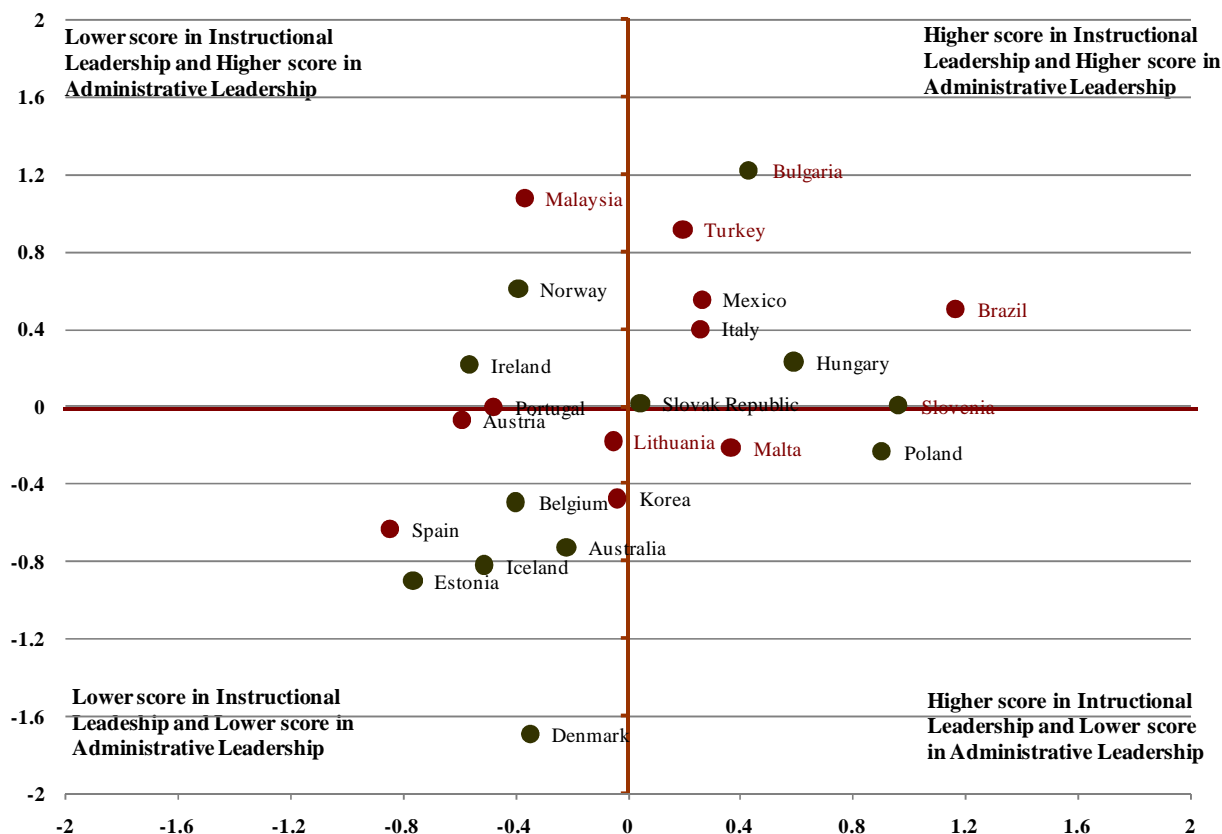
Pædagogisk og administrativ ledelsesstil blandt danske skoleledere

De danske skoleledere ligger under TALIS-gennemsnittet i både pædagogisk ledelse og administrativ ledelse. 10 lande ligger over gennemsnittet, når det gælder pædagogisk ledelse. Danmark er i en gruppe på 13 lande, der ligger under gennemsnittet for, hvor meget skolelederen anvender denne ledelsesstil. Dette skyldes primært, at Danmark ligger meget lavt i to af de tre typer af ledelsesadfærd, som udgør pædagogisk ledelse. Der er 9 lande, bl.a. Norge og Island, der ligger lavere end Danmark, når det gælder skoleledelsens udøvelse af pædagogisk ledelse.

I Danmark udøver skolelederne administrativ ledelse under TALIS-gennemsnittet, og Danmark er det land, der ligger lavest i udøvelse af denne ledelsesstil. Nedenstående figur viser alle TALIS landenes gennemsnit for pædagogisk ledelse og administrativ ledelse. Figuren viser, at de to ledelsesstile ikke udelukker hinanden, idet skolelederne i de syv

lande i øverste højre hjørne alle udøver begge ledelsesstile i en eller anden grad. Skolelederne i de ni lande - her iblandt Danmark, der placerer sig i nederste venstre hjørne, anvender kun i moderat grad de to ledelsesstile.

Figur 3

Kilde: Den internationale TALIS rapport

Erfaring betyder mere administrativ og pædagogisk ledelse

OECD har i analysen af skoleledernes besvarelser set på sammenhænge mellem en række faktorer og skoleledernes ledelsesstil. TALIS viser ingen sammenhæng internationalt mellem ledelsesstil og skolernes autonomi eller skoleledernes professionelle eller demografiske baggrund som fx uddannelse, køn og alder. I Danmark har skolelederens erfaring som leder dog positiv effekt på udøvelse af både pædagogisk og administrativ ledelse.

For yderligere uddybning af ovenstående henvises til den internationale rapport på www.skolestyrelsen.dk